

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ МІЖ НОРМАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ»

Постановка проблеми. Питання про колізії у законодавстві або істотні розбіжності між правовими нормами залишається досить актуальним, у зв'язку з тим, що має безпосередній зв'язок із впливом на правову, економічну і соціальну системи України.

Відповідно до ст.8 Конституції України в нашій державі визнається і діє принцип верховенства права, а це означає, що основний закон має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються тільки на його основі.

Але чинному законодавству, як і будь-якій іншій системі, властива певна неузгодженість. Одним з видів такої неузгодженості є формальні, або внутрішні неузгодженості – суперечності всередині правової системи.

Розбіжності в законодавстві є різновидом юридичних колізій, що виникають за наявності суперечності між реально або формально-чинними нормами права, які закріплені в законодавстві і регулюють однакові фактичні відносини [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу проблемам колізій у законодавстві та праві приділяли відомі вчені: Ю.А. Тихомиров [12], М.В. Цвік, О.В. Петришин [13], О.В. Бабкіна, К.Г. Волинка [7], Д. Лилак [9-11], О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко [8]. У працях цих вчених досліджувалось чимало теоретичних та практичних аспектів проблем колізій у законодавстві. Однак, слід зазначити, що законодавство змінюється та оновлюється постійно і певні нові аспекти питання, щодо розбіжностей між нормативно-правовими актами потребують аналізу та детального розгляду.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є розгляд та аналіз деяких розбіжностей та неузгодженостей між нормативно-правовими актами законодавства України, що мають неоднакову юридичну силу, та наслідки ігнорування певних законодавчих актів.

Виклад основного матеріалу. 3 липня 2012 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про засади державної мовної політики» (далі Закон). Наразі Закон вже, майже, як півроку вступив в силу, його підписано Президентом, Головою Верховної Ради України. Проте, при детальному аналізі в законі вбачаються деякі протиріччя. Таким чином, виникає необхідність проаналізувати зміст його положень, а також окремо визначити зміни, які можуть настати для суспільства у різних сферах життя.

Автори Закону України (далі ЗУ) «Про засади державної мовної політики» одразу вирішили встановити, що всі питання використання мов в Україні повинні регулюватися виключно цим Законом. Інші закони можуть застосовуватися лише в тій частині, яка йому не суперечить.

Стосовно відповідності процедури прийняття Закону нормам основного закону та інших нормативних актів, виникають думки вважати, що були порушення Конституції України та Регламенту Верховної Ради України, що, відповідно до ст. 152 Конституції України, є підставою для визнання його неконституційним [1]. А саме, під час голосування було порушено ст. 84 Конституції України, щодо особистого голосування народними депутатами України та не додержано визначеної Законом України норми «Про Регламент Верховної Ради України» процедури підготовки проекту закону до другого читання та його наступного розгляду [3].

На підставі зробленого детального аналізу змісту ЗУ «Про засади державної мовної

політики» вбачається деяка суперечність між статтями Закону та положеннями Конституції:

- в першу чергу до уваги припадає сама назва Закону, так як засади державної мовної політики уже визначені у відповідних статтях Конституції України, отже назва Закону сформульована не зовсім доцільно;

- положення статей 10, 11, 14, 15 та інших ЗУ «Про засади державної мовної політики» суперечать статті 10 Конституції України. Остання, згідно з рішенням Конституційного Суду №10-рп від 14.12.1999, передбачає, що російська та інші мови національних меншин можуть використовуватися при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування лише поряд з державною мовою, яка є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо) [1, с. 2];

- положення ст. 14 ЗУ «Про засади державної мовної політики» суперечать ч. 4 ст. 127 Конституції України, де йдеться про те, що держава гарантує можливість здійснювати судові провадження регіональною мовою і необхідність забезпечення цієї гарантії має враховуватись при доборі суддівських кадрів. Але ж Конституцією передбачено, що суддя має володіти саме державною мовою. Взагалі, навіть у ч. 4 ст. 12 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» зазначено, що у судах регіональні мови або мови меншин можуть використовуватись лише поряд з державною, а не замість неї [1, 2, 4, 6];

- положення статті 20 ЗУ «Про засади державної мовної політики» щодо вільного вибору мови навчання суперечить статті 10 Конституції України, яка, згідно із згаданим тлумаченням Конституційного Суду, передбачає, що мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова [1, 2, 4]

Якщо розглядати Закон більш детально, треба зазначити, що документ не узгоджується із Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», насамперед у частині переліку таких мов [5]. Це означає, що буде порушено юридичну визначеність – важливу складову принципу верховенства права, дія якого в Україні визнана ст. 8 Конституції України.

Якщо із змісту Закону зробити загальний висновок, то можна зазначити:

- по-перше, він забороняє державним службовцям спілкуватись українською мовою з відвідувачами, які звертаються до службовця регіональною (ч.3 ст. 11). Чому державного службовця позбавлено права використати державну мову при відповіді на звернення, яке надійшло до нього регіональною, наприклад, польською, – невідомо [2];

- по-друге, запропоновані Законом правила щодо регіональних мов можуть бути ефективними лише тоді, коли йдеться про російську мову, адже історично склалось, що більшість населення крім державної вільно володіє лише російською мовою.

Наприклад, як вищестоящий орган розглядатиме скаргу на рішення регіонального органу, складену регіональною румунською мовою? Або як Генеральна прокуратура перевірятиме матеріали кримінальної справи, в якій документи складено німецькою, вірменською або молдавською? Адже, таке формулювання в Законі дає можливість тлумачити його так, що акти можуть прийматися і публікуватися регіональними мовами, мовами меншин, а не цими мовами одночасно з державною [2].

Повноцінна робота даного Закону вимагатиме здійснення відповідних бюджетних витрат, як мінімум на перекладачів із регіональних мов, адже в ньому допускається, що листування між місцевими та центральними державними органами може вестись мовами меншин. Окрім того, створення додаткових навчальних класів та груп у державних освітніх закладах також вимагатиме додаткових коштів, особливо враховуючи нинішній стан вітчизняної економіки.

Закон не має відповіді на ці питання, хоча норми закону зазначають, що додаткових бюджетних коштів його реалізація не вимагає.

Висновки. Підводячи підсумок проаналізованого матеріалу, можна зробити простий висновок про те, що нелегітимність ухвалення цього закону і його неконституційний зміст переконують у недопустимості його підписання і введення його в дію. В комплексі з іншими встановленими Законом положеннями, українська мова може повторити долю білоруської, якої більшість населення Республіки Білорусь не знає.

Анотація

У статті на підставі аналізу нормативно-правових актів законодавства України, що мають неоднакову юридичну силу, виявлено окремі розбіжності та неузгодженості та наслідки ігнорування певних законодавчих актів.

Ключові слова: українська мова, державна мовна політика, юридична колізія.

Аннотация

В статье на основе анализа нормативно-правовых актов законодательства Украины, имеющих неодинаковую юридическую силу, выявлены определенные расхождения и несогласованности, а также последствия игнорирования отдельных законодательных актов.

Ключевые слова: украинский язык, государственная языковая политика, юридическая коллизия.

Summary

In the article on the basis of the analysis of normative-legal acts of Ukraine with different legal force are identified gaps and inconsistencies, as well as the consequences of ignoring the individual pieces of legislation.

Keywords: Ukrainian, the State language policy, the legal conflict.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верхов. Ради України. – 1996р. – Статті 8, 10, 84, 127, 152.
2. Закон України «Про засади державної мовної політики» – Відомості ВРУ, №5029-VI, від 03.07.2012 р. – Статті 7, 10, 11, 14, 15, 20.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» – Відомості ВРУ, № 1861-17, редакція від 02.12.2012 р. – Статті 98, 102.
4. Рішення Конституційного Суду №10-рп від 14.12.1999 р.
5. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» // Відомості ВРУ №802-IV, від 15.05.2003 р.
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості ВРУ №2453-VI від 7.07.2010 р. – Ст. 12.
7. Бабкіна О.В., Волинка К.Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях. – К.: МАУП, 2004. –144 с.

8. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 358 с.
9. Лилак Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01 / Лилак Дмитро Дмитрович. – К., 2004. – 175с.
10. Лилак Д. Колізії наукових поглядів на поняття „законодавство” і практичну необхідність його нормативної легалізації / Д. Лилак // Право України. – 2001. – № 2. – С. 48-51.
11. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів / Д. Лилак // Право України. – 2001. – № 4. – С. 18-20.
12. Тихомиров Ю.А. Юридическая коллизия. – М.: Манускрипт, 1994. – С. 12-14.
13. Цвік М.В., Петришин О.В. Загальна теорія держави і права: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – Х.: Право, 2009. – 572 с.